

El conte en català després de Quim Monzó

Onze anys després de 'Mil cretins', l'últim recull del Premi d'Honor de les Lletres Catalanes, parlem amb alguns dels noms que han analitzat el gènere, que l'han treballat com a autors o que l'estan renovant a través d'editorials o de revistes

◆◆◆◆◆ Jordi Nopca

“Els escriptors catalans han hagut de fer el mateix que el protagonista d'un conte de Monzó en què se li mor un germà i l'arrossega per tot arreu, sense poder-se'n desfer mai”, explica Lana Bastasic, que juntament amb Borja Bagunyà van fundar l'Escola Bloom ara fa dos anys. Tots dos publiquen aquest juny el primer número de la revista *Carn de Cap*, on una dotzena d'escriptors, entre els quals hi ha Max Besora, Lucia Pietrelli, Mar Bosch i Joan Jordi Miralles, reinterpreten *El meu germà*, primer conte d'*El millor dels mons*, que Monzó va publicar el 2001. “La voluntat no era homenatjar un autor canonitzat, sinó aproximar-nos-hi de maneres diferents, i des de generacions posteriors a la seva –diu–. Hi ha una reinterpretació narrativa i crítica, però també a través de la fotografia de Juan Diego, les il·lustracions de Júlia Francino i el disseny d'Estudi Bicoté”.

Carn de Cap sortirà un cop l'any, però no és l'única revista literària que acaba d'aparèixer. Júlia Bacardit, Irene Pujadas i Irene Selvaggi acaben de presentar el primer número de *Branca*. “La nostra intenció és que per la revista, que serà bianual, hi passi molta gent, i si pot ser que trenqui amb el nínxol de noms que ja hi ha sobre la taula –diu Bacardit–. Acceptem contes, però també poesia i còmic. Per això diem que és una revista d'«històries i vinyetes»”. Al costat de noms que han despuntat en el conte –com ara

Jordi Masó– i en la novel·la –cas d'Albert Forns– hi ha noves veus com ara Andreu Gabriel Tomàs, Pol Borrell Falcó, Anna Gornés, Jordi Serrano i Sergi G. Oset.

Primera o tercera persona
El conte bascula entre classicisme, autoficció i experimentalisme
“En l'última dècada hem passat dels combats singulars als camps de batalla”, explica Manel Ollé, escriptor i professor de la Universitat Pompeu Fabra. El 2007 va aparèixer una antologia de referència del gènere, titulada precisament *Combats singulars* i publicada per Quaderns Crema, editorial que durant els anys 80 i 90 va aconseguir popularitzar el conte gràcies a autors com ara Quim Monzó, Sergi Pàmies i Empar Moliner. Allà hi apareixien autors nascuts entre el 1947 i el 1973. El més gran, Biel Mesquida, continua reunint els seus contes en volums com ara *Acro·llam* (Empúries, 2008) i *Trèmolo* (Empúries, 2015). El més jove, Pere Guixà, va publicar cinc reculls, fins que amb *No pots no sentir-ho*, del 2006, va obrir un llarg parèntesi que encara no ha tancat.

“Des de l'inici del segle han aparegut tres o quatre maneres de fer principals, per això parlo de «camps de batalla» –continua Ollé–. D'una banda hi ha autors que tenen l'ambició d'explorar territoris concrets i immediats a través de la ficció. De l'altra, els que es decanten per la me-

DUES NOVES PUBLICACIONS PERIÒDIQUES QUE APOSTEN PEL CONTE SÓN LES REVISTES 'BRANCA' I 'CARN DE CAP'

taliteratura, sovint emparentats amb la postmodernitat i l'exploració formal. Hi ha també la via de l'autoficció i la crònica. Finalment, destacaria també la relectura de gèneres com el fantàstic”. En el primer apartat –i citant només autors que s'han consagrat en els últims quinze anys– hi podria haver Jordi Puntí, Bel Ollid, Ramon Erra, Tina Vallès, Joan Todó, Albert Pijuan, M. Mercè Cuartiella, Clara Queraltó i Alba Dedeu. En el segon, Víctor García Tur, Borja Bagunyà, Yannick Garcia i Damià Bardera. En el tercer, el Francesc Serés de *La força de la gravetat*, Adrià Pujol, Jordi Lara i Miquel Adam. En l'últim trobaríem Eduard Márquez, Teresa Colom, Manuel Baixaulí, Joan Jordi Miralles, David Gálvez, Josep M. Argemí, Ruy d'Aleixo i Jordi Masó, la major part dels quals estan vinculats a Males Herbes.

Passió pels altres mons
Males Herbes ha publicat llibres de contes i antologies des del 2012
“Al llarg de la història de la literatura, els canvis grossos s'han fet més a través de revistes que d'editorials, que tendeixen a ser més conservadores”, comenta Ricard Planas, que juntament amb Ramon Mas són els editors de Males Herbes. La revista homònima va publicar narrativa fantàstica i de ciència-ficció des del 2010. Mas i Planas la coordinaven amb Pau Clemente. “Teníem la intenció de crear una tradició com l'an-

a
llegim

46-47

- Entrevista a Monika Zgustova: publica un llibre sobre Gala
- 'Combat de nit', un gran llibre d'Espinàs recuperat

48-49

- Jessa Crispin, una jove autora que cal tenir en compte
- Alfaguara publica 'El puente', un reportatge de Gay Talese

D'ESQUERRA A DRETA, RICARD PLANAS (MALES HERBES), TINA VALLÈS ('PAPER DE VIDRE'), EL PROFESSOR MANEL OLLÉ, JÚLIA BACARDIT ('BRANCA') I LANA BASTASIC I BORJA BAGUNYÀ ('CARN DE CAP'). RUTH MARIGOT

glosaxona, sense tenir en compte que el costumisme està tan arrelat entre nosaltres –afegeix–. Abans d'editar llibres vam quedar amb gent del sector que ens van repetir el mantra que els contes no es venen. Des del principi, però, hem publicat uns quants llibres de contes i ho continuarem fent". També han llançat antologies com ara *Punts de fuga* (2015), on recullen 26 narracions inèdites sobre viatges en el temps, i des del 2016 publiquen anualment el recull de Cryptshow, associat al festival que Badalona dedica al cinema fantàstic. El tema del volum d'aquest 2018 era *Visions del Purgatori*. Hi ha contes d'una desena d'autors, entre els quals Sebastià Jovani, Anna Maria Villalonga, Anna Carreras, Joan Ferrús, Iñaki Rubio i Gemma Martí O'Toole.

Una iniciativa pionera
'Paper de Vidre' recull en un volum l'aposta per la narrativa breu
 El 2002 Guillem Miralles i Anna Costa van impulsar la revista digital de cultura *Paper de Vidre*, on els contes van anar guanyant protagonisme, fins que el 2014 va iniciar una segona etapa, centrada exclusivament en la difusió de la narrativa breu. "Al principi penjàvem un conte cada setmana; ara ho fem cada quinze dies –explica Tina Vallès, que es va afegir més tard a l'aventura–. Publiquem autors nous, però també inèdits d'autors que ja han publicat prèviament. També traduccions i avançaments

editorials. Finalment hi ha autors que recomanen un dels seus contes preferits, que publiquem juntament amb els motius pels quals els agraden". *Paper de Vidre* ha reunit a 24 contes al dia (Godall, 2018) una selecció del que s'ha pogut llegir fins ara a la web: entre els autors catalans hi ha Miquel Duran, Carme Caum, Mercè Übach, Pep Puig i Toni Sala; la proposta de traduccions passa per Norman Manea, Drago Jancar, Delmore Schwartz i Virginia Woolf. Tina Vallès ha publicat diversos llibres de narracions, entre els quals hi ha *El parèntesi més llarg*, premi Mercè Rodoreda 2012. El guardó, publicat per Proa i impulsat per Òmnium Cultural, aposta per recompensar un llibre de contes des del 1998.

Suport del sector
Cada vegada hi ha més editorials que volen publicar contes
 "Un dels canvis d'aquests últims quinze anys és que hi ha més editors que creuen en el gènere –apunta Vallès–. Un altre és que s'han començat a publicar contes comercials també en català: aquest element és molt important per normalitzar la narrativa breu". En paral·lel a l'aparició d'una saludable estesa de microeditorials, bona part d'elles també han publicat narrativa breu, sigui catalana o traduïda: Club Editor ha apostat per Eileen Chang, Maksim Ossipov i Antònia Carré-Pons; L'Altra, per Lucia Berlin, James Salter, Hilary

Mantel i Yannick Garcia; Raig Verd ha traduït Alasdair Gray i Zoran Malkoç; Periscopi, David Foster Wallace, i Días Contados va presentant tots els volums de contes de Varlam Xalàmov en català. També editorials més grans fan cas a la narrativa breu, com passa amb Proa, que ha relançat John Cheever, Katherine Mansfield, Josep Palau i Fabre i Isaak Babel, i ha publicat Bel Olid, Neus Canyelles, Alba Dedeu i Jaume Cabré. "Durant anys va semblar que Quim Monzó era el grau zero del conte, la mesura a partir de la qual es jutjava tot, però això ha anat canviant –assegura Bagunyà, que des de *Plantes d'interior* (Empúries, 2011) no ha publicat cap més llibre de relats–. Els contes de Monzó eren els més minimalistes: no hi sobrava ni hi faltava res. Hi ha tradicions en què l'extensió creix. Els autors catalans hem anat incorporant les lectures d'altres llengües a la nostra". En aquest aspecte, Ollé recorda que Monzó va ser dels primers que deien: "Els meus coetanis són els meus referents". I aquests podien ser "des de John Barth fins a Pere Calders, Giorgio Manganelli i Franz Kafka". N'hi havia de vius i de morts, de catalans i d'altres països. "Per sort, Monzó deixa moltes coses a fora quan construeix els seus contes –diu Bagunyà–. La repolitització, la reintroducció de referents i la dimensió autobiogràfica són tres aspectes en què hi ha molt de camp per córrer". ♦♦

L'ÚLTIMA DÈCADA, EN SET ANTOLOGIES

Combats singulars
 Quaderns Crema, 2007

El mateix any que apareixia *Mil cretins*, l'últim recull de contes de Monzó, Manel Ollé feia una tria de la narrativa breu catalana, amb algunes veus llavors encara joves de gran valor, com ara Toni Sala, Pere Guixà, Francesc Serés i Jordi Puntí.

Veus

Empúries / Anagrama, 2010

Si Ollé optava per la condensació (15 autors), Lolita Bosch va oferir una visió expandida (41 autors) tres anys després. Entre les veus més joves hi havia les de Mònica Batet, Víctor García Tur, Edgar Cantero i Anna Carreras.

Els caus secrets
 Moll, 2013

Nascuda per iniciativa de Sebastià Bennasar, *Els caus secrets* era encara una mostra més eclèctica i ambiciosa que *Veus*. Hi havia representats 61 autors de Catalunya, el País Valencià i les Illes. La selecció incloïa Alba Dedeu, Yannick Garcia, Marina Espasa, Bel Olid i Tina Vallès.

Punts de fuga
 Males Herbes, 2015

L'equip de Males Herbes, editorial especialitzada en literatura fantàstica, va proposar un relat sobre salts temporals a 26 autors de diverses generacions. Hi destacaven Joan Todó, Max Besora, Sebastià Jovani i Mar Bosch.

Sangassa
 Adia, 2017

El fil conductor de la proposta d'Adia era escriure sobre la sang. Hi van participar sis autors, tots de menys de 45 anys: Núria Cadenes, Anna Carreras, Carles el Saurer, Joan Jordi Miralles, Lucia Pietrelli i Jaume C. Pons Alorda.

Risc
 Rata, 2017

Ideat per Ricard Ruiz Garzón, *Risc* va ser un projecte que combinava noms consolidats de la narrativa contemporània (Eduard Márquez, Albert Sánchez Piñol, Flavia Company) amb veus emergents poderoses (Borja Bagunyà, Miquel Duran, Lluïcia Ramis).

24 contes al dia
 Godall, 2018

Des del 2002, *Paper de Vidre* ha apostat progressivament pels contes. En la nova etapa, inaugurada el 2014, el portal codirigit per Guillem Miralles i Tina Vallès ha combinat els contes originals en català i les traduccions. Ara recullen en un volum el bo i millor que han publicat fins ara.